Беларуская мова

ДЛЯ ЎСТАНОЎ АДУКАЦЫІ З БЕЛАРУСКАЙ МОВАЙ НАВУЧАННЯ І ВЫХАВАННЯ

І КЛАС

Кантрольнае спісванне

Вясна

Наступіла вясна. Прыгрэла ласкавае сонейка. Пабеглі першыя раўчукі з прыгоркаў. Дзеці рады цёпламу надвор'ю. Яны назіраюць за раўчукамі. (19 слоў)

Вавёрка

У парку Маша ўбачыла вавёрку. Звярок скакаў па галінках. Раптам вавёрка прысела. Яна трымала ў пярэдніх лапках шышку. (19 слоў)

Паводле У. Ліпскага

Гаспадыні

У Соні ёсць сястра Аліса. Кожную нядзелю раніцай яны гатуюць. Сёння дзяўчынкі зрабілі варэнікі з тварагом. Мама будзе рада! (20 слоў)

ІІ КЛАС

Кантрольны дыктант

Памочніца

Маша і дзед вярталіся з лесу. Першы раз у жыцці дзяўчынка збірала грыбы. Дзед даверыў ёй ножык. Маша сама зразала сыраежкі і падбярозавікі. Дзед задаволены.(!) У яго з'явілася памочніца. Маша несла дамоў поўнае вядро грыбоў. (36 слоў)

Паводле У. Ліпскага

У лесе

Дзед з унукамі прыйшлі ў лес. Бярозкі на ўзлеску прыветліва ківаюць лісткамі. У небе спяваюць жаўрукі. Радасна цінькаюць сінічкі. Высока на сасне стукае дзюбай дзяцел. З вяршаліны елкі нясецца ціхае буркаванне дзікага голуба. Хораша ў лесе! (38 слоў)

Паводле В. Гурскага

Запісаць на дошцы слова *прыйшлі*.

Машына цыбуля

Было гэта вясной. Маша пасадзіла цыбуліну ў слоік з вадой. Дзяўчынка паставіла яе за фіранку на акне. Цыбуліна вырасла. Са слоіка тырчалі зялёныя пёркі.

Маша вырашыла ўсіх пачаставаць цыбуляй. Вочы ў дзяўчынкі пераможна зіхацелі. Сама вырасціла! (38 слоў)

Паводле У. Ліпскага

ДЛЯ ЎСТАНОЎ АДУКАЦЫІ З РУСКАЙ МОВАЙ НАВУЧАННЯ І ВЫХАВАННЯ

ІІ КЛАС

Кантрольны дыктант

Веснавыя грыбы

Ці можна знайсці грыбы вясной? Смела ідзіце ў лес.(!) Вясной з'яўляюцца смаржкі. Ножка ў гэтых грыбоў кароценькая. Шапка карычневага колеру. Яна ўся маршчыністая. (25 слоў)

Запісаць на дошцы слова *смаржкі*.

Вясной

Раніцай Паўлік выйшаў на вуліцу і абрадаваўся. Пасвятлелі воблакі на небе. Прыгравае веснавое сонейка. Лёгкі ветрык лашчыць твар. Пабеглі з прыгоркаў звонкія ручайкі. Як хораша вясной! (27 слоў)

Паводле В. Ткачова

Запісаць на дошцы слова *выйшаў*.

Пугач

Пугач — самая вялікая сава. На круглай галаве ў птушкі тырчаць пярынкі. Яны нагадваюць рожкі. У савы вялізныя жоўтыя вочы і загнутая дзюба. Яны надаюць пугачу грозны выгляд. (28 слоў)

Паводле У. Ягоўдзіка

Паведаміць пра пастаноўку працяжніка.

ДЛЯ ЎСТАНОЎ АДУКАЦЫІ З БЕЛАРУСКАЙ І РУСКАЙ МОВАМІ НАВУЧАННЯ І ВЫХАВАННЯ

ІІІ КЛАС

Кантрольны дыктант з граматычным заданнем

Пліска

Дзядуля і Максімка збіралі ў садзе парэчкі. Вялікі куст быў густа абсыпаны ягадамі. Раптам на

яблыні трывожна заспявала пліска. Чаму птушачка так замітусілася? Дзядуля адхінуў галінкі куста. Максімка ўбачыў гняздо і маленькіх птушанятак. Яны выцягвалі шыйкі і спалохана глядзелі на людзей. Максімка і дзядуля вырашылі сабраць ягады пазней. (49 слоў)

Паводле В. Ткачова

Граматычнае заданне

1. Выпішыце з тэксту словы, супрацьлеглыя па значэнні прапанаваным.

I варыянт: малы, рэдка.

II варыянт: спакойна, захінуў.

2. Разбярыце слова па саставе.

I варыянт: галінкі.

II варыянт: Максімка.

3. Падкрэсліце галоўныя члены сказа.

I варыянт: Раптам на яблыні трывожна заспявала пліска.

II варыянт: Максімка ўбачыў гняздо і маленькіх птушанятак.

Снеданне

Ульяна прыехала да бабулі ў вёску. Старая завіхалася каля печы. Яна гатавала снеданне. Спачатку бабуля выцягнула з печы патэльню з яечняй. Потым на стале з'явіўся чыгун з бульбай. Мама прынесла агуркі і цыбулю. Ульяна дапамагла зрабіць салату. Дзяўчынка пакрышыла агуркі. Сям'я з ахвотай паснедала! (45 слоў)

Паводле В. Гурскага

Граматычнае заданне

1. Выпішыце з тэксту аднакаранёвыя словы да прапанаваных. Абазначце ў іх корань.

I варыянт: бульбяны.

II варыянт: вясковы.

2. Вызначце лік і род назоўнікаў у сказе.

I варыянт: Ульяна прыехала да бабулі ў вёску.

II варыянт: Потым на стале з'явіўся чыгун з бульбай.

3. Падкрэсліце галоўныя члены сказа.

I варыянт: Мама прынесла агуркі і цыбулю.

II варыянт: Ульяна прыехала да бабулі ў вёску.

Вартаўнікі раслін

Божыя кароўкі прыносяць людзям шмат карысці. Яны пільна ахоўваюць нашы сады ад шкоднікаў. Летам лісце пладовых і ягадных дрэў пакрываецца тлёй. Гэтыя насякомыя высмоктваюць з лісця сокі. І дрэвы могуць загінуць.(!) Божыя кароўкі з тлёй хутка расправіляюцца. Таму божыя кароўкі — сапраўдныя вартаўнікі раслін.(!) (45 слоў)

Па матэрыялах кнігі "Таямніцы Дзеда Усяведа"

Паведаміць пра пастаноўку працяжніка.

Граматычнае заданне

1. Выпішыце з тэксту сінонімы да прапанаваных слоў.

I варыянт: многа.

II варыянт: старанна.

2. Знайдзіце ў сказе дзеяслоў, вызначце яго лік і час.

I варыянт:

Божыя кароўкі прыносяць людзям шмат карысці.

II варыянт:

Яны пільна ахоўваюць нашы сады ад шкоднікаў.

3. Падкрэсліце галоўныя члены сказа.

I варыянт: Летам лісце пладовых і ягадных дрэў пакрываецца тлёй.

II варыянт: Гэтыя насякомыя высмоктваюць з лісця сокі.

IV КЛАС

Кантрольны дыктант з граматычным заданнем

Гаспадар

Паўлік прыехаў у госці да бабулі і дзядулі. Яны жывуць у горадзе. Паўлік хадзіў з дзедам у парк, у кіно. Хлопчык дапамагаў бабулі на кухні. Разам яны гатавалі суп, пірог.

Праз некалькі дзён Паўлік засумаваў. Як там дома? Хто курэй з градак прагоніць? Ці не забыў тата пакарміць карову? Можа, сабака Рэкс галодны? Дзядуля і бабуля ледзьве супакоілі ўнука. У нядзелю дзядуля адвёз Паўліка да бацькоў. (67 слоў)

Паводле В. Ткачова

Паведаміць пра пастаноўку коскі ў сказе *Можа, сабака Рэкс галодны?*

Граматычнае заданне

1. Знайдзіце ў сказе дзеяслоў, вызначце яго час, лік і род.

I варыянт: Паўлік прыехаў у госці да бабулі і дзядулі.

II варыянт: У нядзелю дзядуля адвёз Паўліка да бацькоў.

2. Разбярыце слова па саставе.

I варыянт: бабуля.

II варыянт: дзядуля.

3. Падкрэсліце галоўныя члены сказа.

I варыянт: У нядзелю дзядуля адвёз Паўліка да бацькоў.

II варыянт: Паўлік прыехаў у госці да бабулі і дзядулі.

Задзіры

Юраська сядзеў у пакоі і назіраў за вераб'ямі. Птушкі заўзята дзяўблі адна адну. Нават пер'е

ляцела ў розныя бакі. Што ж яны не падзялілі? Аказваецца, адзін верабей знайшоў хлебную скарынку. Другі верабей захацеў яе адабраць.

Хлопчык вырашыў дапамагчы птушкам, памірыць іх. Ён набраў жменю круп і сыпануў праз акно. Вераб'і разляцеліся, потым сышліся і дружна пачалі сілкавацца. Юраська ўважліва глядзеў на іх і радаваўся.(!) (65 слоў)

Паводле В. Ткачова

Запісаць на дошцы слова *знайшоў*.

Паведаміць пра пастаноўку коскі ў сказе *Аказваецца, адзін верабей знайшоў хлебную скарынку.*

Граматычнае заданне

1. Выпішыце з тэксту аднакаранёвыя словы да прапанаваных. Абазначце ў іх корань.

I варыянт: палёт.

II варыянт: рашэнне.

2. Вызначце лік, асобу і склон займенніка ў сказе.

I варыянт: Што ж яны не падзялілі?

II варыянт: Ён набраў жменю круп і сыпануў праз акно.

3. Падкрэсліце аднародныя члены сказа.

I варыянт: Юраська сядзеў у пакоі і назіраў за вераб'ямі.

II варыянт: Юраська ўважліва глядзеў на іх і радаваўся.

Крапіва

Чаму пячэцца крапіва? Расліны складаюцца з клетак. У крапівы сярод звычайных клетак тырчаць доўгія клеткі. Яны падобныя на валаскі. Праз мікраскоп можна ўбачыць, што валаскі нагадваюць бутэлечкі. Рыльца гэтай бутэлечкі заканчваецца закрытай галоўкай. Таму сок і не выцякае. Каля самай галоўкі сценкі гэтай бутэлькі вельмі тонкія. Пры дотыку яны адломваюцца. На месцы галоўкі застаецца вострае джала. Яно ўпіваецца ў цела і ўпырсквае ядавіты сок. (65 слоў)

Па матэрыялах кнігі "Таямніцы Дзеда Усяведа"

Паведаміць пра пастаноўку коскі ў сказе *Праз мікраскоп можна ўбачыць, што валаскі нагадваюць бутэлечкі.*

Граматычнае заданне

1. Падбярыце з тэксту антонімы да прапанаваных слоў.

I варыянт: адкрытай, нельга.

II варыянт: кароткія, тоўстыя.

2. Знайдзіце ў сказе назоўнікі, вызначце іх род, лік і склон.

I варыянт: Рыльца гэтай бутэлечкі заканчваецца закрытай галоўкай.

II варыянт: На месцы галоўкі застаецца вострае джала.

3. Падкрэсліце галоўныя члены сказа.

I варыянт: Чаму пячэцца крапіва?

II варыянт: Таму сок і не выцякае.

ЛІТАРАТУРА

Гурскі, В. Р. Кучараўчык : апавяданні : для малод. шк. узросту / В. Р. Гурскі. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2004. — 159 с.

Ліпскі, У. С. Сакрэты колераў вясёлкі : апавяданні, казкі, вершы / У. С. Ліпскі. — Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2014. — 120 с.

Таямніцы дзеда Усяведа : апавяданні, загадкі, вершы, задачкі / уклад. А. Левіціна. — Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2014. — 64 с.

Ткачоў, В. Ю. Незвычайны дыктант : апавяданні : для малод. шк. узросту / В. Ю. Ткачоў. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2004. — 47 с.

Ягоўдзік, У. І. Лясныя таямніцы : апавяданні і мініяцюры : для мал. і сярэд. шк. узросту / У. І. Ягоўдзік. — Мінск : Выдавец М. Ягоўдзік, 2014. — 160 с.

Н. М. АНТАНОВІЧ,
дацэнт кафедры беларускага і рускага мовазнаўства факультэта пачатковай адукацыі БДПУ імя М. Танка, кандыдат педагагічных навук, дацэнт

Беларуская мова
Навучанне грамаце
Н. М. Антановіч

Мова — наша спадчына
Дадатковыя практыкаванні
3 клас. I паўгоддзе
3 клас. II паўгоддзе
Н. М. Антановіч

Правілы беларускай мовы ў табліцах і схемах
2—4 класы
Н. М. Антановіч